

ZNEČISTENIE OVZDUŠIA ZDORJE, DÔSLEDKY A RIEŠENIA

Jana PALUCHOVÁ

SLOVENSKÁ
AGENTÚRA
ŽIVOTNÉHO
PROSTREDIA

Emília HRONCOVÁ

populair

METODICKÝ DEŇ: Vzdelávame pre čisté ovzdušie

PROJEKT LIFE IP - ZLEPŠENIE KVALITY OVZDUŠIA
(LIFE18 IPE/SK/000010) podporila EÚ v rámci programu LIFE

Trenčín, 26. 03. 2025

SHMÚ vydal meteorologické výstrahy - 1. stupeň

Meteorologické spravodajstvo

Hydrologické spravodajstvo

Spravodajstvo kvality ovzdušia

Klimatologické spravodajstvo

Smogový varovný systém

Aktuálna situácia

Mesačné správy

Ročné správy

Časté otázky

Mapy

Hodinové hodnoty

Denné hodnoty

Index kvality ovzdušia

Limitné hodnoty

Monitorovacia sieť

Kvalita ovzdušia v Európe

Aktuálne koncentrácie kvality ovzdušia

PM₁₀PM_{2.5}O₃NO₂NO_xSO₂

CO

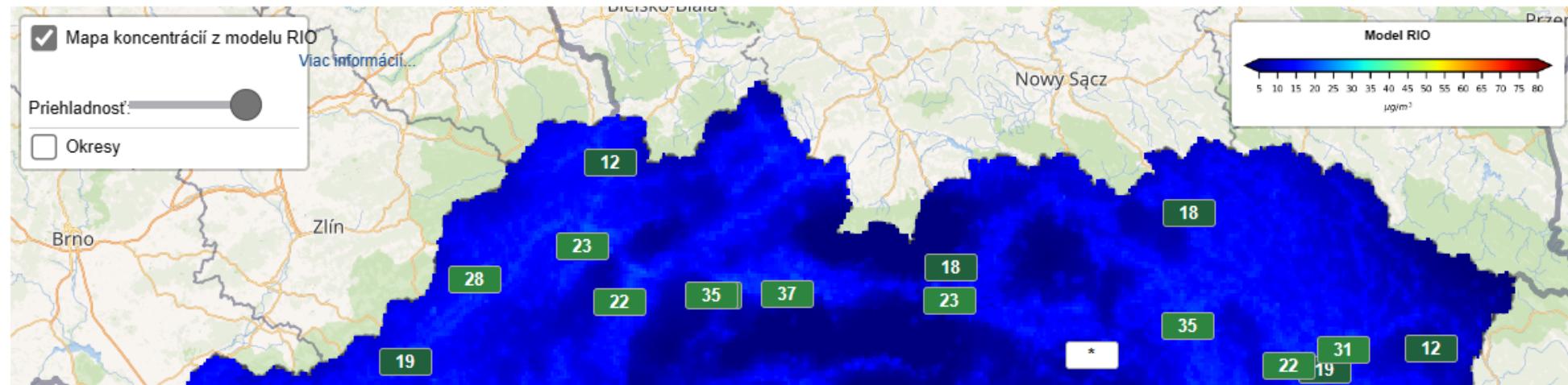
Benzén

Hg

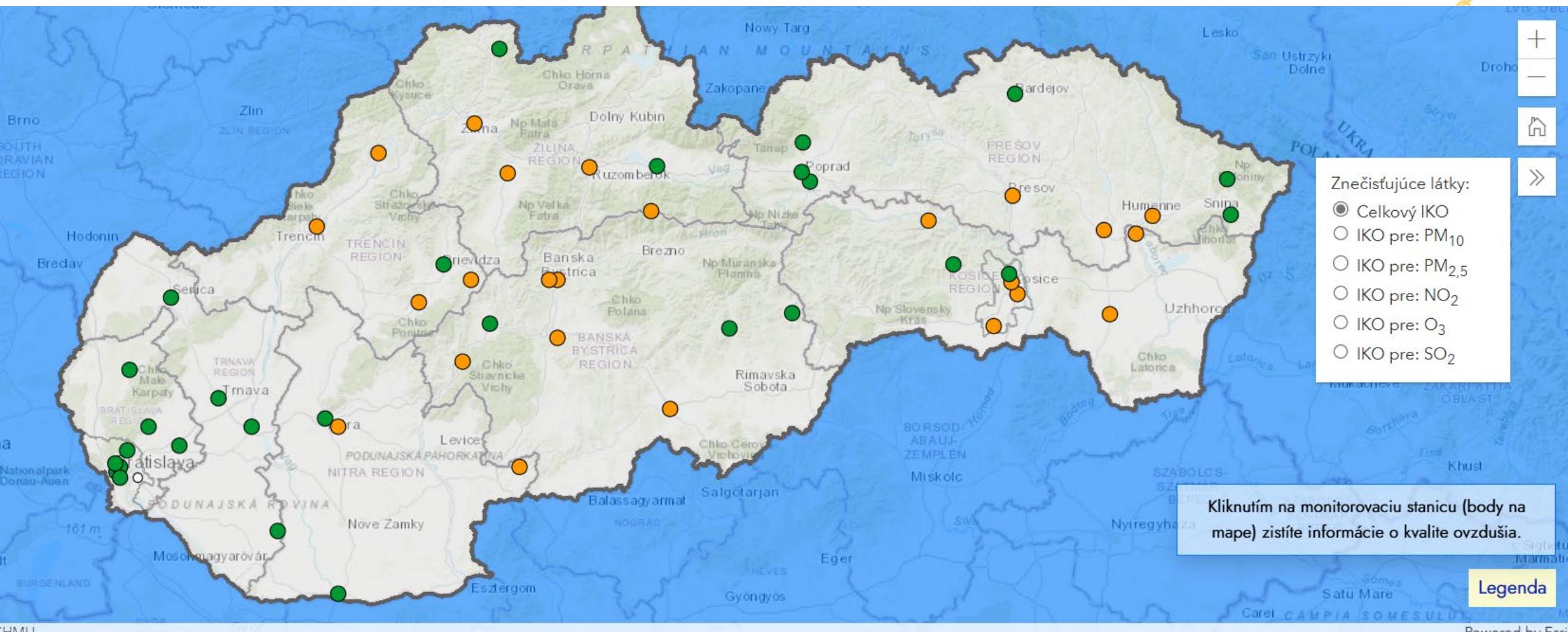
Dátum a čas: 08.04.2024 11:00

Obnoviť

METODICKÝ DEŇ: Vzdelávame pre čisté ovzdušie, Trenčín, 26. 03. 2025
Projekt LIFE IP - Zlepšenie kvality ovzdušia (LIFE18 IPE/SK/000010) podporila EÚ v rámci programu LIFE

Opatrenia pre zóny: Bratislavský kraj, Trnavský kraj, Trenčiansky kraj, Nitriansky kraj, Žilinský kraj, Banskobystrický kraj, Prešovský kraj, Košický kraj.

Opatrenia pre aglomerácie: Bratislava, Košice.

METODICKÝ DEŇ: Vzdelávame pre čisté ovzdušie, Trenčín, 26. 03. 2025
 Projekt LIFE IP - Zlepšenie kvality ovzdušia (LIFE18 IPE/SK/000010) podporila EÚ v rámci programu LIFE

OBSAH

1. Úvod
2. Zdroje znečisťovania ovzdušia
3. Dôsledky zlej kvality ovzdušia
4. Riešenia pre zlepšenie kvality ovzdušia

VZDUCH

- ☺ najdôležitejšia zložka nášho životného prostredia
- ☺ nepozná hranice medzi dedinami, mestami, štátmi, dokonca ani kontinentami
- ☺ bez neho sotva vydržíme žiť viac minút
- ☺ pri dýchaní vdychujeme všetky látky, ktoré sú vo vzduchu prítomné
- ☺ chráni nás pred nebezpečným žiareniom

Na ovplyvňovanie kvality ovzdušia sa podielame všetci ľudia na tejto Zemi preto všetci musíme ovzdušie chrániť.

čo je atmosféra, ovzdušie, vzduch?

 Atmosféra alebo **ovzdušie** = plynný obal Zeme.

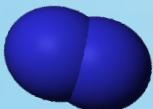
 Atmosféra **Zeme** = zmes rôznych plynov a vodnej pary
a obsahuje tiež tuhé a kvapalné častice.

 Vzduch = zmes plynov v atmosfére **Zeme**,
teda bez tuhých a kvapalných častic.

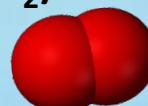
Nič nepokazíme, ak pre naše účely budeme ovzdušie a vzduch
považovať za synonymá (rovnaké).

Zastúpenie väčšiny plynných látok sa do výšky 100 km nad zemským povrchoom v podstate nemení.

Dusík (N_2)
78%

Kyslík (O_2)
21%

Oxid uhličitý (CO_2)
0,04%

Argón (Ar)
0,93%

Zloženie atmosféry

2. Zdroje znečistovania ovzdušia

2. Zdroje znečisťovania ovzdušia

Prírodné

- suchozemské
- morské

Antropogénne

- lokálne kúreniská so spaľovaním tuhých palív v domácnostiach
- doprava
- polnohospodárstvo
- priemysel
- energetika

Antropogénymi zdrojmi znečisťovania ovzdušia sú:

► Stacionárne zdroje

Sú technologické celky, sklady palív, surovín alebo produktov, skládka odpadov, lom, plocha alebo stavba, objekt a činnosť, ktorá znečisťuje alebo môže znečisťovať ovzdušie.

► Mobilné zdroje

Zariadenia, ktoré na svoj pohyb alebo pohon vlastných strojních častí využívajú spaľovací motor.

► Prenosné zdroje

Má účelový charakter a na jednom mieste sa prevádzkuje dočasne, ak vnáša do ovzdušia iné emisie než emisie zo spaľovacieho motora.

2. Zdroje znečisťovania ovzdušia

populair

SLOVENSKÁ
AGENTURA
ŽIVOTNEHO
PROSTREDIA

Podľa vzniku ZL môžeme zdroje znečisťovania ovzdušia rozdeliť z hľadiska:

► Miest úniku znečisťujúcich látok do ovzdušia, ako:

- ↙ Bodové zdroje. Sú to komíny, ktorými sa vypúšťajú emisie do ovzdušia.
- ↙ Líniové zdroje. Predstavujú dopravu na diaľniciach a iných cestách.
- ↙ Plošné zdroje. Týmto označujeme veľké plochy, z ktorých sa uvoľňujú emisie, napr. skládky odpadov, kompostárne, lomy a ľ.

Séria bodových zdrojov

Séria bodových zdrojov z domácností

Plošný zdroj – skládka komunálnych odpadov

Líniový zdrojov

Plošný zdroj – lom

Podľa vzniku ZL môžeme zdroje znečisťovania ovzdušia rozdeliť z hľadiska:

- ↙ Technologického celku – stabilné ucelené zariadenia (napr. kotel kúreniska, výrobná prevádzka atď.).
- ↙ Územného celku – súbor zdrojov vyskytujúci sa na súvislosti území a patriaci jednému prevádzkovateľovi (napr. cementáreň, závod na spracovanie ropy, hutný kombinát).

Podľa veľkosti plochy znečisteného ovzdušia nad územím, zdroje znečisťovania ovzdušia delíme na:

- ↙ lokálne
- ↙ regionálne
- ↙ globálne

2. Zdroje znečistovania ovzdušia

▲ Rozlišujeme niekoľko kategórií stacionárnych zdrojov znečistovania ovzdušia, ktorým sa venujeme v ďalších kapitolách:

- ⇒ Palivovo-energetický priemysel
- ⇒ Výroba a spracovanie kovov
- ⇒ Výroba nekovových minerálnych produktov
- ⇒ Chemický priemysel
- ⇒ Nakladanie s odpadmi
- ⇒ Ostatný priemysel a zariadenia

Z uvedených informácií si môžeme utvoriť vlastnú predstavu o tom, ako by sme si sami mohli definovať, **čo je to zdroj znečistovania**. Napríklad mohli by sme povedať, že zdroj znečistovania je miesto, bod alebo plocha, zariadenie či nejaká činnosť alebo výroba, z ktorých uniká znečistujúca látka do ovzdušia

2. Zdroje znečisťovania ovzdušia

Antropogénne

→ Lokálne kúreniská so spaľovaním tuhých palív v domácnostiach

Plynné znečisťujúce látky :
→ jedovatý CO, SO₂, NO_x
→ pri nedobrom spaľovaní aj
veľká skupina látok nazývaných
uhl'ovodíky (C_xH_y).

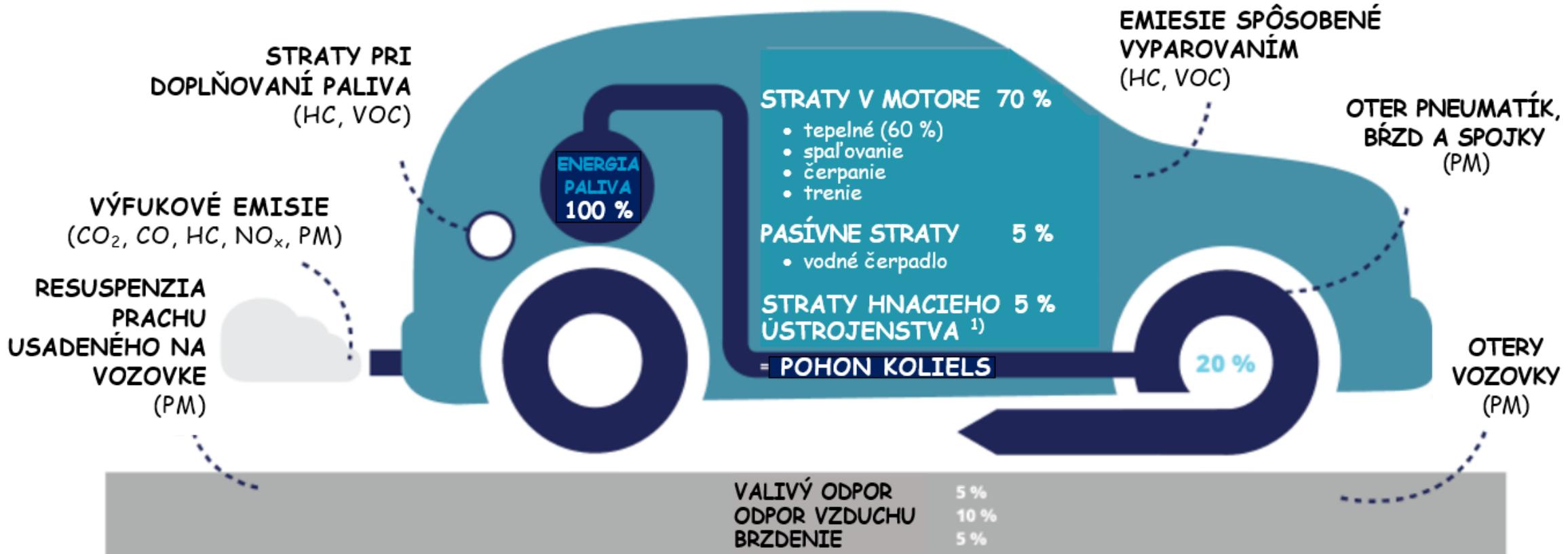
POZOR na také prípady, aké vidíme na obrázkoch !!!

To je ten najhorší „darček“ pre vaše zdravie od vášho suseda,
ale zároveň je to aj seba zničujúci „darček“ pre samotného majiteľa domu,
ktorý takto vykuruje svoj dom.

2. Zdroje znečisťovania ovzdušia

Antropogénne

→doprava

Hnacie ústrojenstvo motorového vozidla je skupina súčiastok zaistujúcich pohon hnacích kolies. Jeho súčasťou je prevodovka, hnacie hriadele a kolesá.

HC - uhľovodíky, VOC - prchané organické látky, PM - drobné pevné alebo kvapalné častice rozptýlené vo vzduchu,
 CO - oxid uhol'natý, CO_2 - oxid uhličitý, NO_x - oxidy dusíka

2. Zdroje znečisťovania ovzdušia

Antropogénne

→ polnohospodárstvo

- Podiel na emisiách skleníkových plynov (CH_4 , N_2O , v menšej miere CO_2).
- Je najväčším producentom NH_3 (viac ako 97%).

Hlavným zdrojom N_2O je rastlinná výroba (prebytok minerálneho dusíka v pôde v dôsledku intenzívneho hnojenia) a nepriaznivý vzdušný režim pôd (zhutňovanie pôd).

Anaeróbnym rozkladom organických látok vzniká CO_2 a CH_4 .

Živočíšna výroba - veľkochovy hovädzieho dobytka a ošípaných - patria medzi najväčších producentov CH_4 → vzniká ako priamy produkt látkovej výmeny u bylinožravcov a ako produkt odbúravania živočíšnych exkrementov.

2. Zdroje znečisťovania ovzdušia

Antropogénne

→ priemysel

- hutnícka výroba
- výroba železa a ocele
- výroba koksu a rafinérskych výrobkov
- chemická výroba
- stavebný priemysel a ďalšie.

Manipulácie s materiálmi, ich skladovaním a prepravou, uvoľňujú prioritne prachové častice a SO_x .

Ostatné látky sa do ovzdušia emitujú hlavne pri spaľovaní palív, spojeným so samotnou výrobou.

Výroba kovov patrí na Slovensku dlhodobo medzi najväčších znečisťovateľov ovzdušia. Najdôležitejšou kategóriou je výroba železa a ocele. Používanie rozpúšťadiel je tiež významným zdrojom emisií NMVOC.

2. Zdroje znečisťovania ovzdušia

Antropogénne

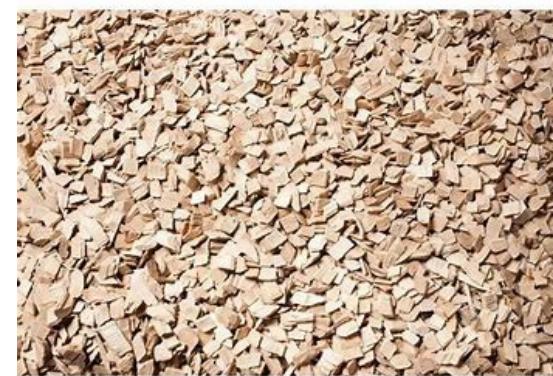
→ energetika

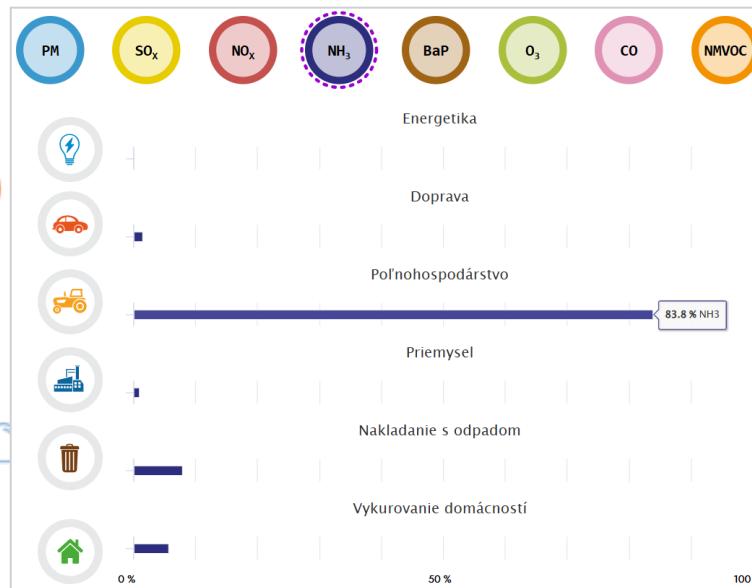
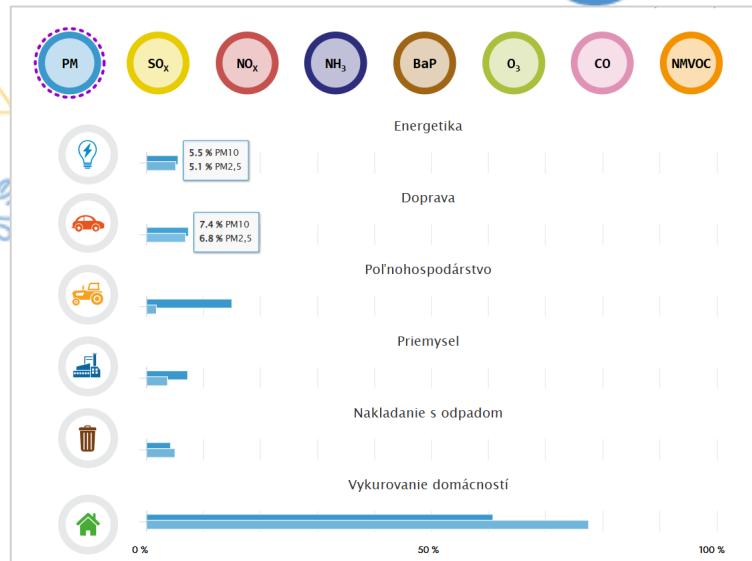
 Spalovanie hnedejho uhlia a lignitu, v súčasnosti stále využívané palivá, významne prispieva k znečisteniu ovzdušia najmä emisiami SO_x .

V budúchosti sa s týmito palivami nepočíta, čo prispieje k zlepšeniu kvality životného prostredia.

V dôsledku zavádzania odlučovacích technológií sa postupne podarilo znížiť množstvo týchto látok vypúšťaných do ovzdušia.

Energetika je najvýznamnejším producentom emisií SO_x , NO_x a BaP .

METODICKÝ DEŇ: Vzdelávame pre čisté ovzdušie, Trenčín, 26. 03. 2025
 Projekt LIFE IP - Zlepšenie kvality ovzdušia (LIFE18 IPE/SK/000010) podporila EÚ v rámci programu LIFE

2. Zdroje znečisťovania ovzdušia

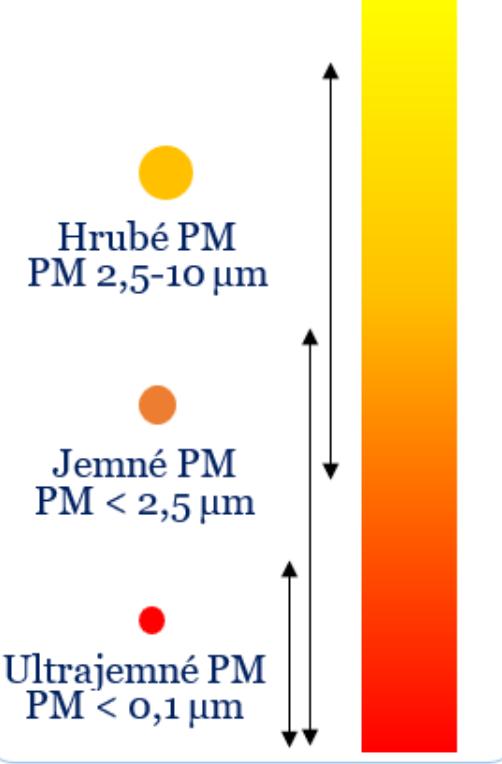

Zdroje znečisťovania ovzdušia

ZNEČISŤUJÚCE LÁTKY

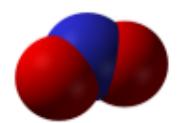
ČASTICE PM

PLYNNÉ LÁTKY

Prízemný ozón
(O_3)

Oxid dusičitý
(NO_2)

Oxid siričitý
(SO_2)

Oxid uhoľnatý
(CO)

Prchavé organické zlúčeniny (VOCs)

ZNEČISŤOVANIE OVZDUŠIA

vyjadruje proces (riebeh) vnášania znečisťujúcich látok do ovzdušia z
⇒ činnosti človeka
⇒ dejov v prírode.

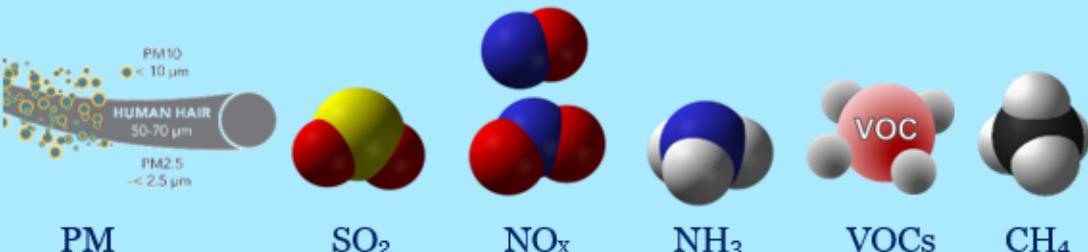
ZNEČISTENIE OVZDUŠIA

je konkrétny stav, ako výsledok procesu znečisťovania.

Znečisťujúce látky môžeme byť:

→ primárne

sú priamo emitované do atmosféry zo zdroja znečisťovania ovzdušia
napr. z výfukov vozidiel alebo komínov

→ sekundárne

vznikajú v atmosfére oxidáciou alebo inými reakciami medzi primárnymi látkami znečisťujúcimi ovzdušie

METODICKÝ DEŇ: Vzdelávame pre čisté ovzdušie, Trenčín, 26. 03. 2025

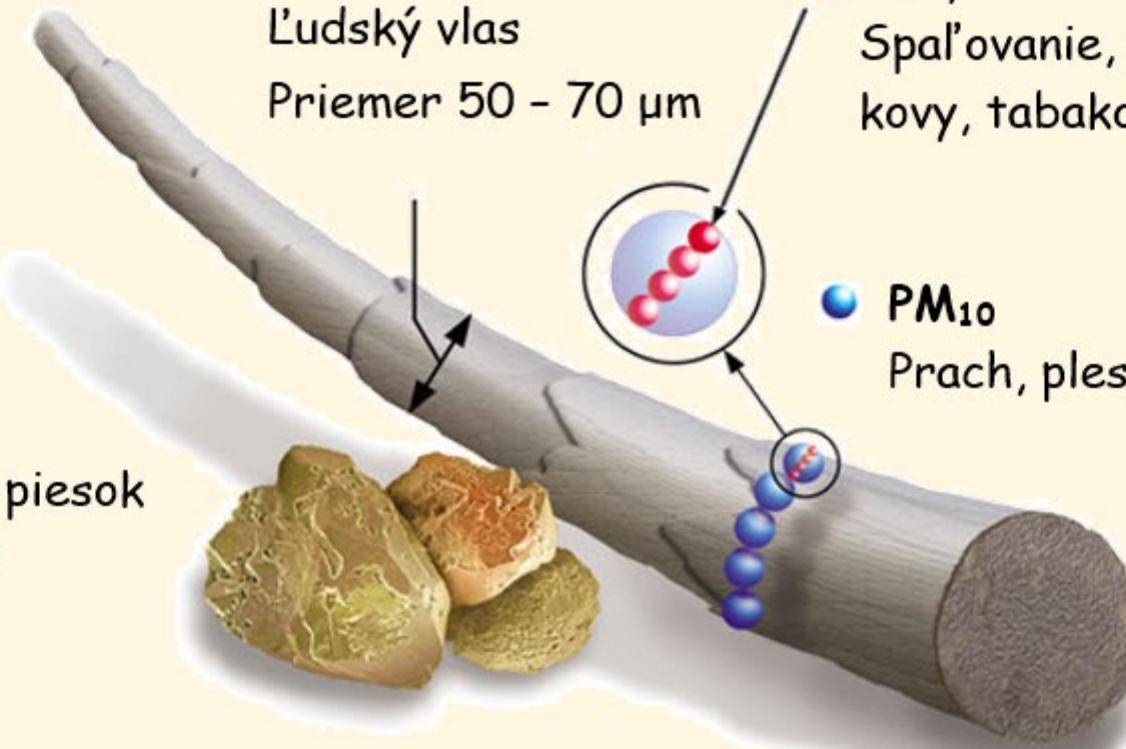
Projekt LIFE IP - Zlepšenie kvality ovzdušia (LIFE18 IPE/SK/000010) podporila EÚ v rámci programu LIFE

Grafické znázornenie veľkosti jemných častíc

Zdroj: www.tsi.com

Jemný plážový piesok
Priemer 90 µm

Ľudský vlas
Priemer 50 - 70 µm

● PM_{2.5}
Spalovanie, organické častice, kovy, tabakový dym

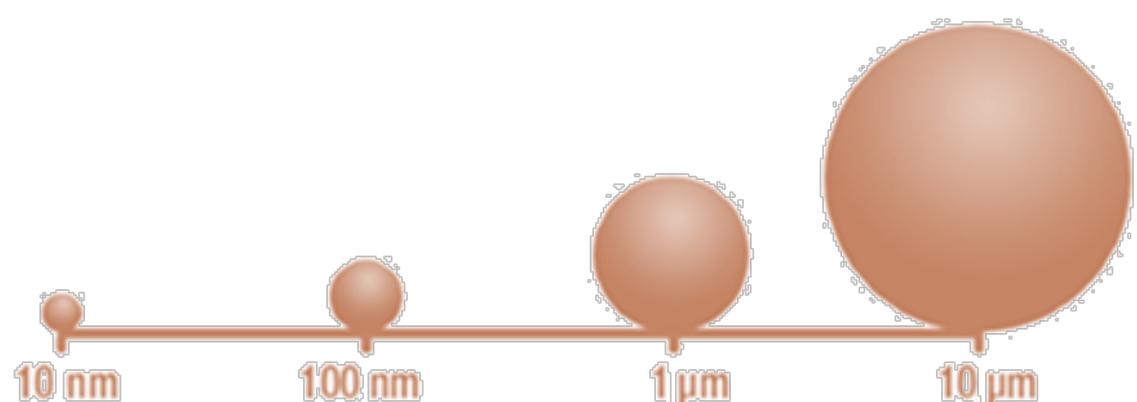
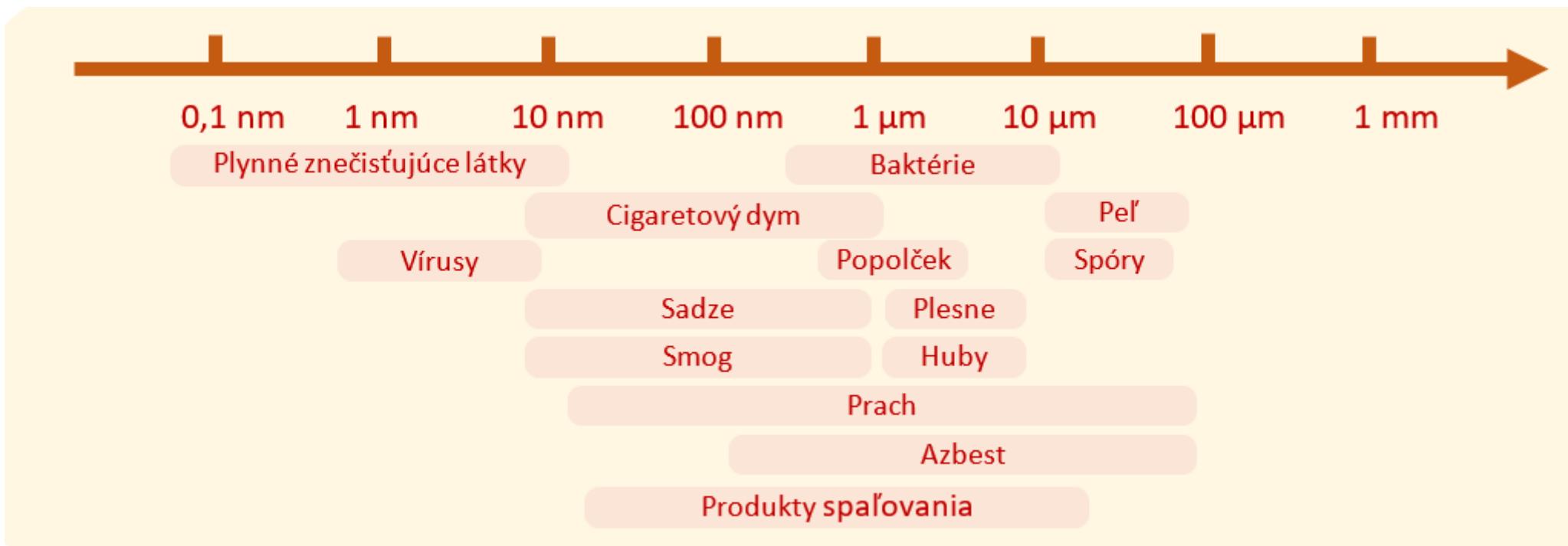
● PM₁₀
Prach, plesne, peľ, baktérie

2. Zdroje znečistovania ovzdušia

populair

SLOVENSKÁ
AGENTURA
ŽIVOTNEHO
PROSTREDIA

2. Zdroje znečistovania ovzdušia

Skratka **PM** je odvodená od anglických slov **Particulate Matter**, dolný index označuje častice, ktorých rozmer je menší ako uvedené číslo v mikrometroch.

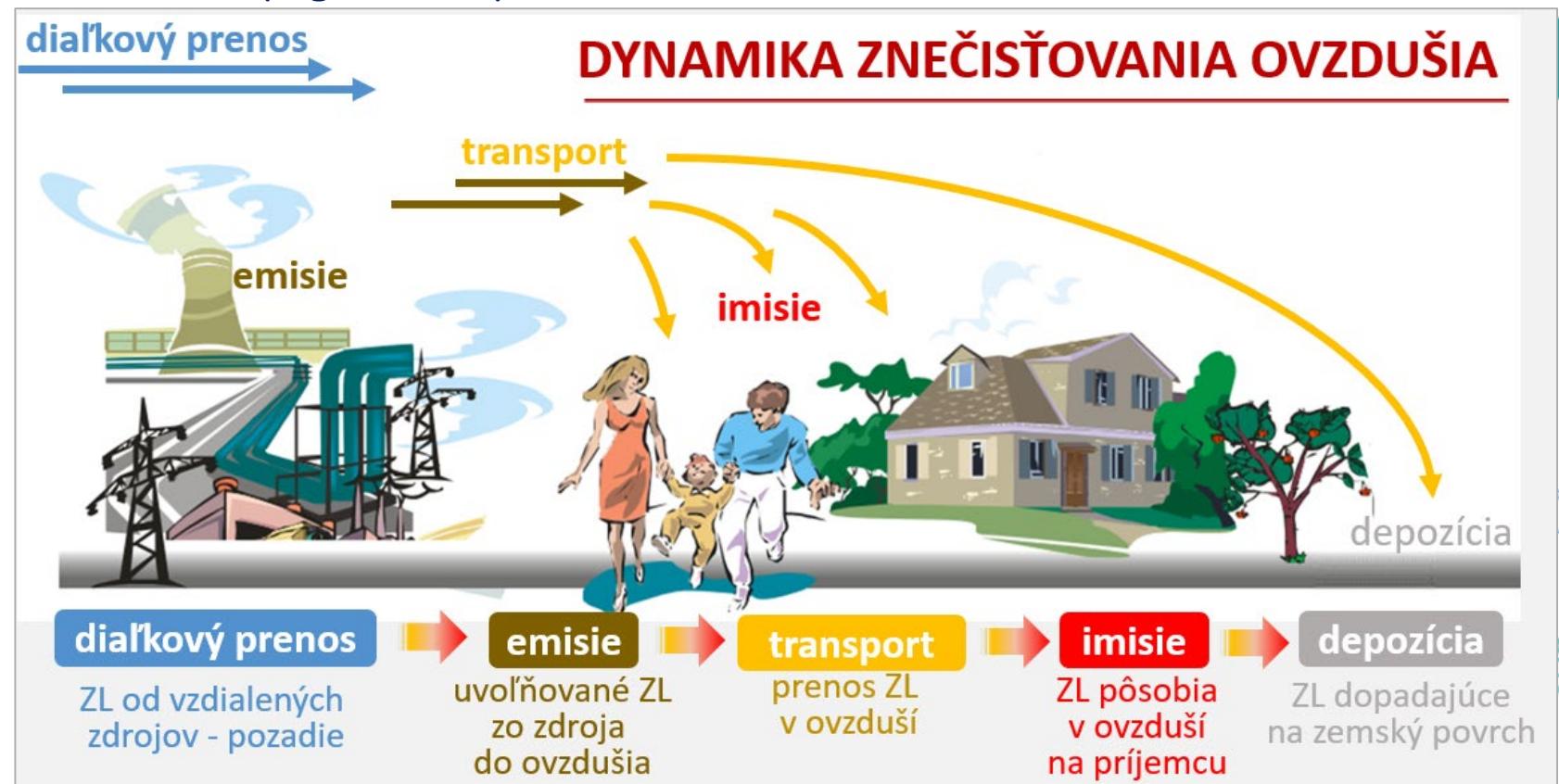
$$1 \mu\text{m} = 1\,000 \text{ nm} = 0,001 \text{ mm}$$

2. Zdroje znečisťovania ovzdušia

Látky znečisťujúce ovzdušie môžeme ďalej rozdeliť podľa:

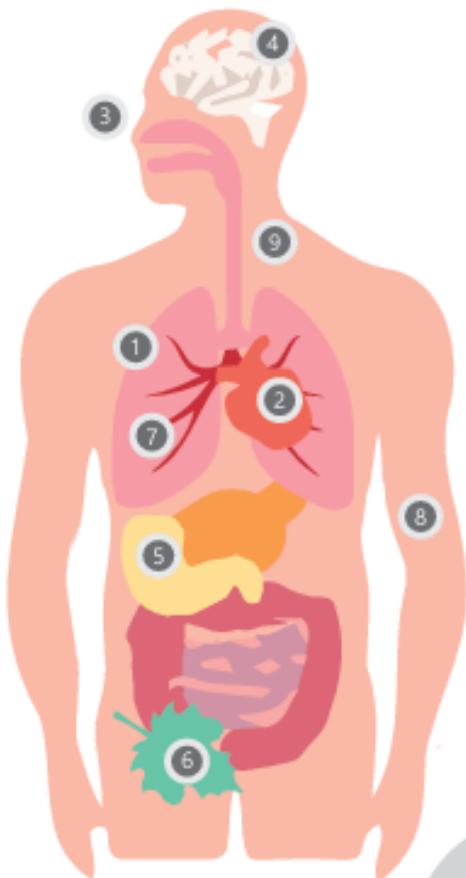
- △ a) miesta lokalizácie,
- ◁ b) chemického zloženia,
- c) spôsobu vzniku na prirodzeného a antropogénneho pôvodu.

Podľa **miesta lokalizácie** látky znečisťujúce ovzdušie rozdeľujeme na:

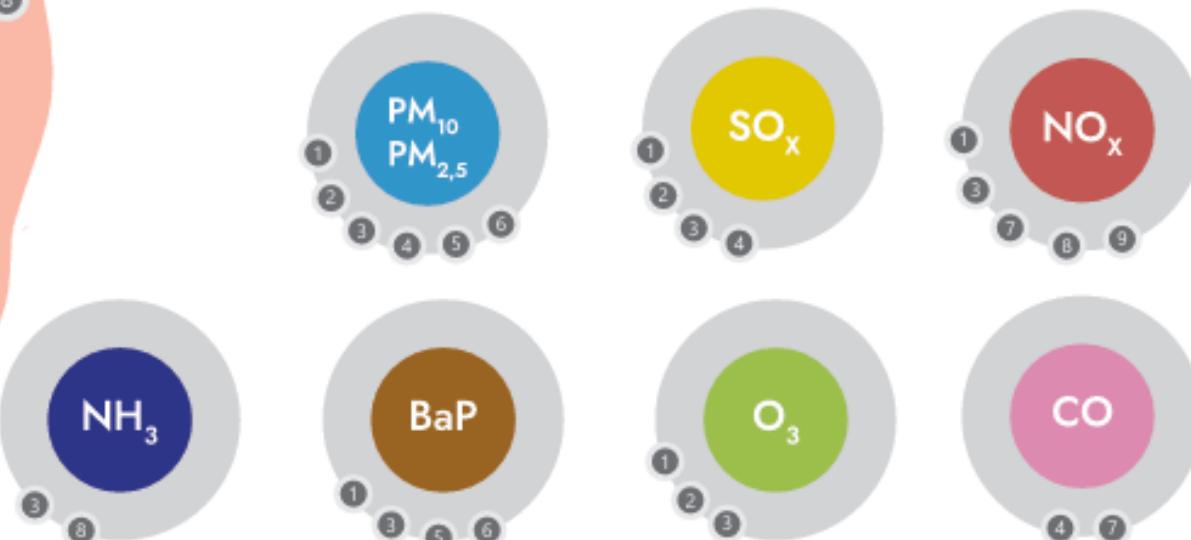
3. Dôsledky zlej kvality ovzdušia

Možné účinky na zdravie

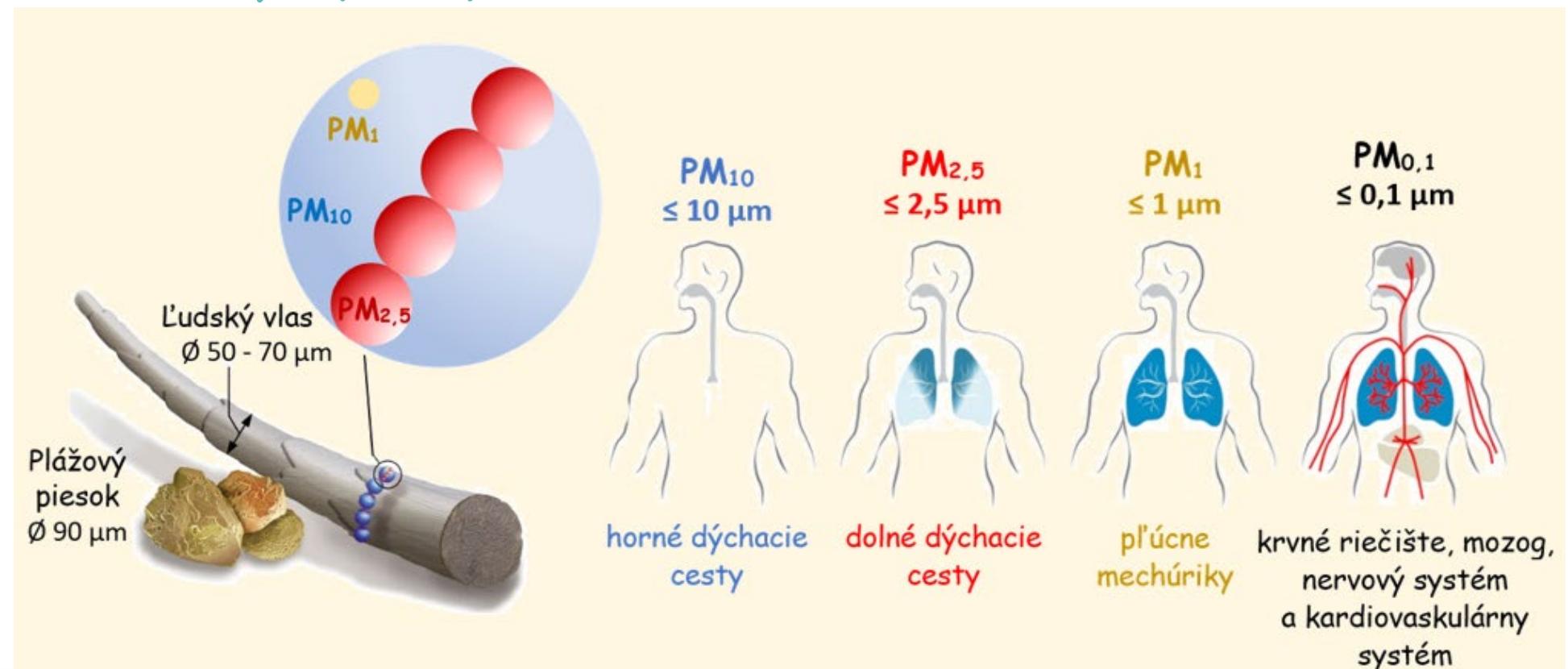
Možné účinky na zdravie

- ① zhoršenie respiračných ochorení (astmy, bronchitidy)
- ② zhoršenie srdcovocievnych ochorení (srdcové záchvaty, nepravidelný pulz)
- ③ dráždenie očí, nosa a hrdla
- ④ vplyv na centrálny nervový systém (únavu, bolesti hlavy, závraty, zvracanie)
- ⑤ riziko rozvoja nádorových ochorení
- ⑥ vplyv na reprodukčný systém
- ⑦ zmeny v zložení krvi
- ⑧ alergické reakcie a zápaly
- ⑨ poruchy imunitného systému

Zdroj:
[https://dnesdycham.populair.sk/
mozne-ucinky-na-zdravie](https://dnesdycham.populair.sk/mozne-ucinky-na-zdravie)

Možné účinky na zdravie

... OVZDUŠIE NEPOZNÁ

Zlá kvalita ovzdušia a tuhé znečistujúce ~~záťažy~~ **HORNÍČEK** sú medzi 5 najzávažnejších zdravotných rizikových faktorov pre človeka, spolu s vysokým krvným tlakom, fajčením, cukrovkou a obezitou.

Možné účinky na zdravie

Jednoduchý výpočet:

Viete, že človek za jediný deň vdýchne v priemere 12 m^3 vzduchu?

Ak žije v prostredí, kde je koncentrácia PM_{2,5} okolo $20 \mu\text{g}$ v 1 m^3

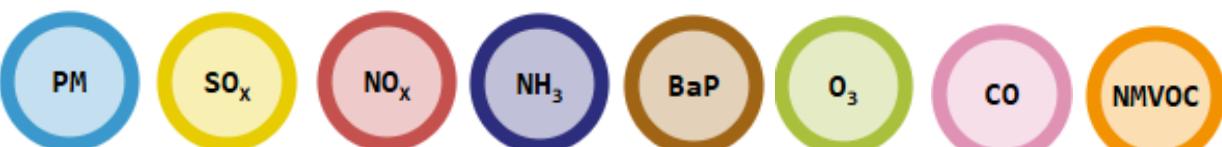
(to ešte nie je zlá kvalita vzduchu),

tak za jediný deň sa mu do plúc dostane $12 \times 20 = 240 \mu\text{g}$ jemných tuhých častíc.

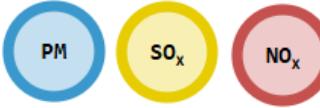
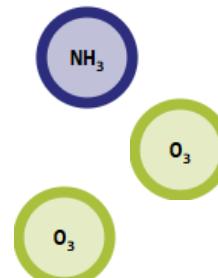
A kol'ko je to za rok?

$240 \times 365 = 87\,600 \mu\text{g}$, čiže $87,6 \text{ mg}$, teda nič príjemné pre malé plúcne dutinky. Naštastie veľkú väčšinu z nich naspäť vydýchne.

Možné účinky na ekosystémy

- Zmeny chemického zloženia vody a pôdy (acidifikácia, eutrofizácia)
- Vplyv na diverzitu ekosystémov
- Poškodzovanie lesných a vodných ekosystémov
- Znižovanie schopnosti fotosyntézy
- Znižovanie úrodnosti pôd
- Toxický pre vodné živočíchy už pri nízkych koncentráciách
- Zvyšovanie citlivosti rastlín voči suchu, mrazu, škodcom, atď.
- Znižovanie schopnosti vstrebávania oxidu uhličitého (CO_2)
- Karcinogénny účinok na zvieratá
- Akumulácia v organizmoch a pôde – zatiaľ neznáme dopady

Poškodenie vegetácie kyslými dažďami

Zdroj: <https://dnesdycham.populair.sk/mozne-ucinky-na-ekosystemy>

Možné poškodzovanie materiálov

- Historických stavieb - kyslé dažde rozpúšťajú niektoré druhy muriva a spôsobujú zvetrávania aj kameniva.
- Materiály z hliník a ušľachtilá ocel' sú veľmi odolné voči degradácii.
- Materiály z vápenca, mramoru, medi, zinku, niklu a niektoré druhy plastov sú veľmi náchylné na znečistenie ovzdušia.
- Okrem kyslých dažďov, hlavne ozón a iné oxidanty veľmi intenzívne poškodzujú materiály, taktiež aj oxidy dusíka a aerosóly.
- Reakcie materiálov so znečistujúcimi látkami z ovzdušia usadzovanými na ich povrchu môže viest' k tvorbe povrchových vrstvičiek rôznych solí.
- Charakteristickú farbu nadobúdajú historické pamiatky alebo staršie medené strechy, ktorú nazývame patinu. Patina sa tvorí pri usadzovaní sulfátov a chloridov na medi alebo zliatinách medi.
- Špinenie a erózia stavebných materiálov pôsobením SO_2 , O_3 , H_2S a aerosóly poškodzujú ochranný náter a povrchové nátery.
- Ozón a PAN (polyakrylonitril) spôsobujú pras-kanie gumy a rôznych elektrických izolácií.

4. Riešenia pre zlepšenie kvality ovzdušia

Opatrenia v oblasti ochrany ovzdušia:

- primárne
- sekundárne

[nájdí na webe...](#)

Možné účinky na zdravie

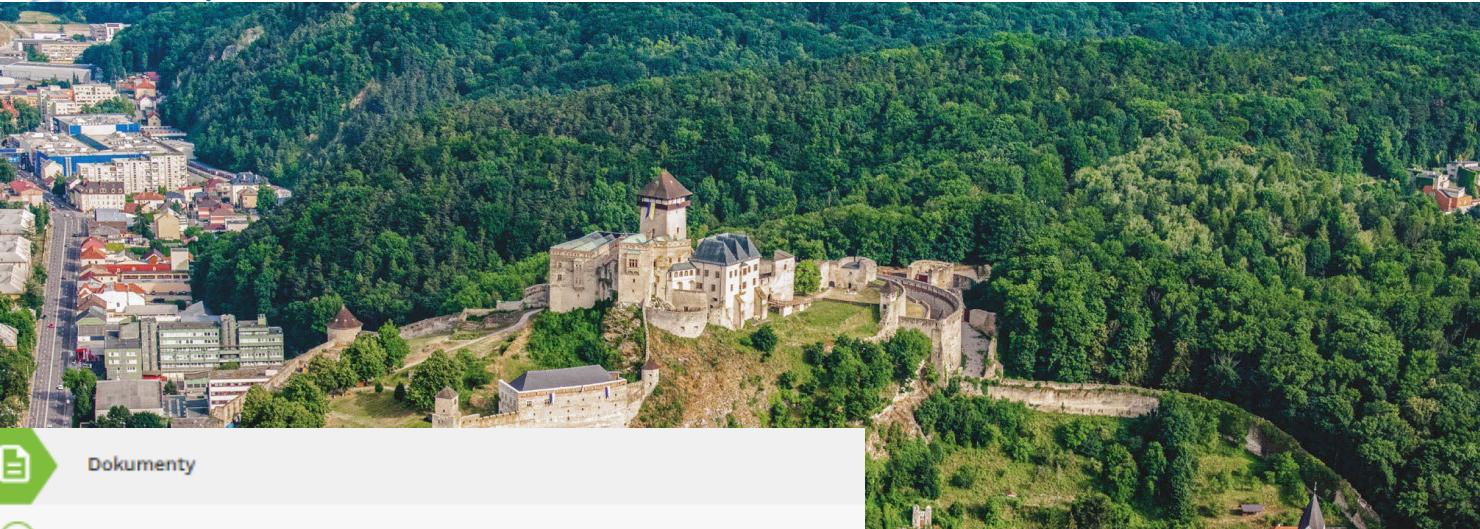
[Ako sa chrániť](#)[Ako finančovať](#)[Ako pomôcť – mobilita](#)[Ako pomôcť – vykurovanie](#)[Widget pre váš web](#)[Kde nájsť informácie](#)

Dýchanie je základná a nepretržitá potreba nielen pre nás, ale aj pre všetko živé na Zemi.

Mnohí ľudia si stále neuvedomujú priamu súvislosť medzi znečistením ovzdušia a kvalitou svojho zdravia. Alergie, ochorenia dýchacej sústavy alebo srdcovo-cievne ochorenia si ľudia často nespájajú so znečisteným ovzduším. Skôr ich pripisujú zlej životospráve alebo stresu, čo im padá pravdepodobnejšie. Zdravotní odborníci však upozorňujú, že znečistenie ovzdušia je dnes jedným z významných faktorov ovplyvňujúcich zdravie populácie.

4. Rješenia pre zlepšenie kvality ovzdušia

Programy na zlepšenie kvality ovzdušia - obsahujú opatrenia na trvalé zlepšenie kvality ovzdušia.

Dokumenty

Oznámenie

- Informácia o oznamení informácia pre verejnosť PDF 53 kB 22.03. 2024
- Oznámenie oznamenie PDF 338 kB 22.03. 2024

Rozsah hodnotenia

- Text rozsahu hodnotenia rozsah hodnotenia PDF 339 kB 10.04. 2024
- Informácia o rozsahu hodnotenia informácia pre verejnosť PDF 52 kB 10.04. 2024

Enviroportál
eia portal - Hľadať

METODICKÝ DEŇ: Vzdelávame pre čisté ovzdušie, Trenčín, 26. 03. 2025
Projekt LIFE IP - Zlepšenie kvality ovzdušia (LIFE18 IPE/SK/000010) podporila EÚ v rámci programu LIFE

Program na zlepšenie kvality ovzdušia pre zónu Nitriansky kraj

24/2006 novela 372/2021 Z.z. časť SEA Nitriansky
Verejné prerokovanie -
18. februára 2025 Nitriansky Kraj

Program na zlepšenie kvality ovzdušia zóna Banskobystrický kraj

24/2006 novela 372/2021 Z.z. časť SEA Banskobystrický
Verejné prerokovanie -
24. januára 2025 Banskobystrický Kraj

Program na zlepšenie kvality ovzdušia pre aglomeráciu Košice a zónu Košický kraj

24/2006 novela 372/2021 Z.z. časť SEA Košický
Verejné prerokovanie Gelnica
15. januára 2025 Okres Gelnica

Program na zlepšenie kvality ovzdušia pre aglomeráciu Bratislava a zónu Bratislavský kraj

24/2006 novela 372/2021 Z.z. časť SEA Bratislavský
Rozsah hodnotenia -
6. novembra 2024 Bratislavský Kraj

Program na zlepšenie kvality ovzdušia pre zónu Prešovský kraj

24/2006 novela 372/2021 Z.z. časť SEA Prešovský
Rozsah hodnotenia -
1. októbra 2024 Prešovský Kraj

Program na zlepšenie kvality ovzdušia pre zónu Žilinský kraj

24/2006 novela 372/2021 Z.z. časť SEA Žilinský
Rozsah hodnotenia -
10. júna 2024 Žilinský Kraj

Program na zlepšenie kvality ovzdušia pre zónu Trenčiansky kraj

24/2006 novela 372/2021 Z.z. časť SEA Trenčiansky
Rozsah hodnotenia -
10. apríla 2024 Trenčiansky Kraj

- ▲ Akčné plány - riešia opatrenia na elimináciu rizika prekročenia limitných hodnôt a cielových hodnôt.
- Podporovať verejnú dopravu a používanie bicyklov.

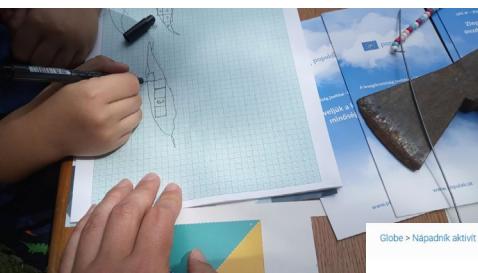
Rozvíjať rôzne typy energie.

Osveta:

- Do školy po vlastných
- Udržateľná mobilita
- Šarkaniáda

Obnova a starostlivosť o nehnuteľnosť, vrátane vykurovacích zariadení.

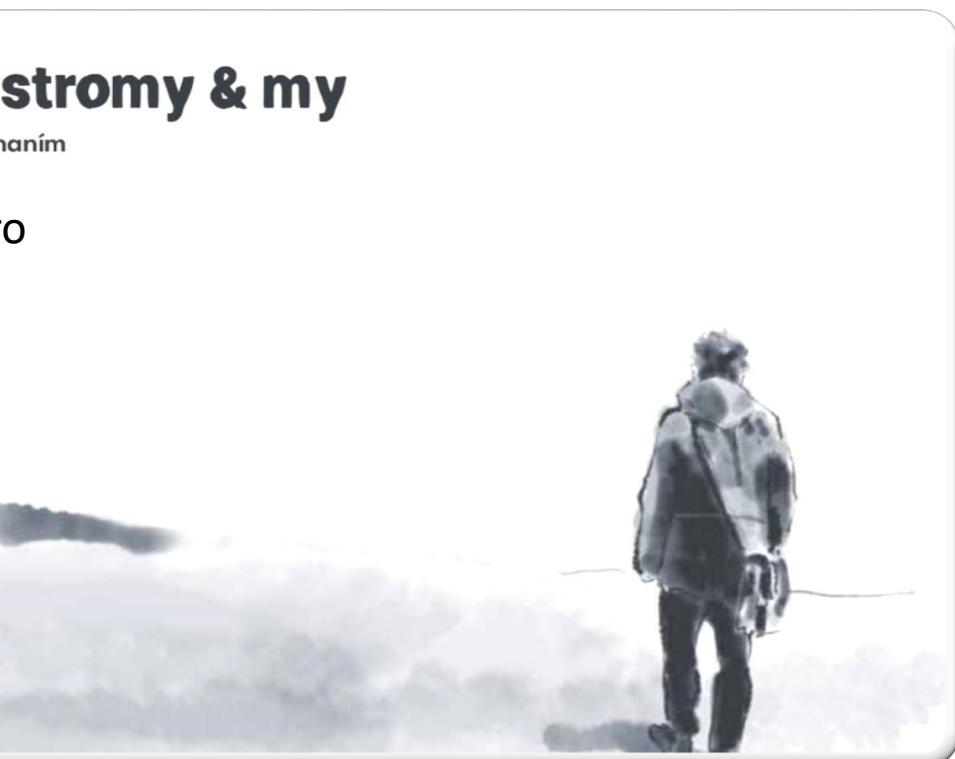
Údržba a starostlivosť o zeleň + výsadba novej zelene

Stav k decembru 2023 – 258 stromov

Jelšava - 57 hrušiek, 5 čerešní, jedna lípa – intravilán – (stromoradie)
Tisovec – 30 líp – extravilán - (aleja)
Ivanice – 60 ovocných stromov (plodiacich) - intravilán
Včelince – 30 líp – extravilán (aleja)
Lenka – 10 líp – extravilán (aleja)
Zvolen – 3 duby, 3 javory, 3 lípy, jeden orech – intravilán – (verejná zeleň)
Opatovské lazy – 50 čerešní, 10 líp – extravilán – (aleja)
Fil'akovo – 15 sliviek – intravilán (ovocný sad)
Slatinka - 10 jabloní - extravilán (aleja)
Tornaľa – 20 líp

Aký vysoký je môj strom?

Ďakujem za pozornosť

Projekt LIFE IP - Zlepšenie kvality ovzdušia (LIFE18 IPE/SK/000010) podporila EÚ v rámci programu LIFE

Spolufinancované Európskou úniou. Vyjadrené názory a stanoviská sú výlučne názormi autorky a nemusia nevyhnutne odrážať názory Európskej únie alebo CINEA. Európska únia ani orgán poskytujúci grant za ne nenesú zodpovednosť.

Projekt je spolufinancovaný z prostriedkov štátneho rozpočtu SR prostredníctvom Ministerstva životného prostredia SR.

Jana PALUCHOVÁ, jana.paluchova@sazp.sk
Emília HRONCOVÁ, emilia.hroncova@shmu.sk

